

РОЗДІЛ 3. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

РОЛЬ ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА В НАВЧАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ

THE ROLE OF THEATRICAL ART IN TEACHING ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS IN AN INCLUSIVE CLASSROOM

У сучасному світі інклюзивна освіта є важливим аспектом розвитку суспільства, оскільки вона забезпечує можливість навчання та розвитку кожної дитини, незалежно від її особливих потреб. Одним із ключових аспектів успішної інклюзивної освіти є застосування різноманітних методів і технік, спрямованих на включення всіх учнів у навчальний процес та створення оптимальних умов для їхнього розвитку. Театральне мистецтво виявляється надзвичайно ефективним інструментом для досягнення цієї мети. Його використання у навчальному процесі може стимулювати розвиток креативності, сприяти розкриттю творчих здібностей та сприяти підвищенню самооцінки учнів. Однак, досі існує недостатньо наукових досліджень, що ретельно вивчали цю тему, особливо в контексті інклюзивного навчання молодших школярів.

У цій статті ми дослідимо роль театрального мистецтва в навчанні молодших школярів у інклюзивному класі. Ми розглянемо важливість використання театральних методів і прийомів для стимулювання розвитку дітей з різними освітніми потребами та надамо приклади успішного застосування цих підходів у практиці. Наша мета полягає в тому, щоб підкреслити значення театрального мистецтва як ефективного засобу підтримки інклюзивного навчання та сприяти подальшому розвитку цієї галузі в освітній практиці. Стаття має на меті розглянути проблемні аспекти впровадження інклюзивної освіти в початкову освіту, звертаючи увагу на нормативні, організаційні, компетентнісні та психологічні аспекти готовності початкових класів, спеціальних шкіл, вишів та викладачів до інклюзії в освітній процес в навчальному закладі. Автор узагальнює психолого-педагогічні аспекти інклюзивного навчання у сучасному контексті розвитку позашкільної освіти. Особлива увага приділяється принципу наступності, який є ключовим у формуванні освітнього процесу у відповідних навчальних закладах. Інклюзивне навчання стає все більш актуальним та стратегічним напрямком сучасної освіти для дітей з особливими освітніми потребами. Воно стало предметом обговорення на національних та міжнародних наукових форумах, конференціях, семінарах та у мас-медіа.

Ключові слова: інклюзивна освіта, театральне мистецтво, діти з особливими освітніми потребами, креативний розвиток.

In today's world, inclusive education is a crucial aspect of societal development as it ensures the opportunity for every child to learn and grow, regardless of their special needs. One of the key aspects of successful inclusive education is the use of diverse methods and techniques aimed at engaging all students in the learning process and creating optimal conditions for their development. Theatre arts prove to be an extremely effective tool in achieving this goal. Its incorporation into the educational process can stimulate creativity, promote the discovery of creative abilities, and enhance students' self-esteem. However, there is still a lack of comprehensive research on this topic, especially in the context of inclusive education for young students.

This article explores the role of theatre arts in the education of young students in an inclusive classroom. We discuss the importance of using theatrical methods and approaches to stimulate the development of children with various educational needs and provide examples of successful application of these approaches in practice. Our aim is to emphasize the significance of theatre arts as an effective means of supporting inclusive education and promoting further development of this field in educational practice. The article aims to address the problematic aspects of implementing inclusive education in primary education, focusing on regulatory, organizational, competency, and psychological aspects of readiness of primary schools, special schools, universities, and teachers for inclusion in the educational process. The author generalizes the psychological and pedagogical aspects of inclusive education in the modern context of extracurricular education. Special attention is paid to the principle of continuity, which is key to shaping the educational process in relevant educational institutions. Inclusive education is becoming an increasingly relevant and strategic direction in modern education for children with special educational needs. It has become the subject of discussion at national and international scientific forums, conferences, seminars, and in the mass media.

Key words: inclusive education, theatre arts, children with special educational needs, creative development.

УДК 376

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/70.2.30>

Звєкова В.К.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри загальної педагогіки
і спеціальної освіти
Ізмаїльського державного гуманітарного
університету

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Однією з ключових стратегій, які визначаються законодавчими актами, є створення сприятливих умов для формування розвиненої особистості молодшого школяра. Особливу вагу мають питання вдосконалення естетичного виховання

молодого покоління, вирощування та розвитку естетичних смаків, художніх вподобань та зацікавленості. У сучасному освітньому середовищі інклюзія стає все більш актуальною та важливою темою обговорення. Інклюзивна освіта, яка визнає право кожного учня на отримання якісної

освіти незалежно від їхніх індивідуальних особливостей, стає стрімкою реальністю в сучасних школах. У цьому контексті постає питання про те, які методи та підходи до навчання можуть бути найбільш ефективними для розвитку всіх учнів, включаючи тих, хто має особливі освітні потреби.

Інклюзивна освіта спрямована на забезпечення рівних можливостей участі усіх дітей у навчальному процесі мистецького закладу, щоб успішно навчати дітей з різними особливостями розвитку. Це враховує особливості інклюзивної освіти та дозволяє кожному учневі самореалізуватися у мистецтві як професійному митцю. Головна мета інклюзивної освіти полягає у якісних змінах у особистісному розвитку дітей. Таким чином, організація інклюзивної освіти підтверджує, що кожне дитя є унікальним, і освітні заклади та система загалом повинні адаптуватися до індивідуальних потреб всіх учнів, незалежно від наявності особливих потреб чи їх відсутності.

Закон України «Про освіту» гарантує право на освіту без будь-яких обмежень, у тому числі незалежно від різних особистих і соціальних характеристик. Інклюзивна мистецька освіта потребує подальшого розвитку і уваги до кількох напрямків. По-перше, це урегулювання правового забезпечення освітніх послуг у сфері культури, що сприятиме розвитку мистецтва серед усіх верств населення. По-друге, створення умов для розвитку особистостей через різні види мистецької діяльності, що охоплюють розумові та емоційні аспекти. Наприклад, це може включати ігрові та творчі форми вивчення мистецтва, які сприяють розвитку індивідуальних талантів та креативності. Потрібно також забезпечити достатню кількість кваліфікованих педагогічних працівників, які мають досвід інклюзивного навчання та володіють методиками, спрямованими на розвиток мистецтва серед учнів з різними особливими потребами.

Концепція інклюзивної освіти базується на принципі рівних можливостей для всіх дітей, незалежно від їхнього культурного, соціального походження та навчальних здібностей. Ця ідеологія спрямована на забезпечення кожній дитині, включаючи вразливі та відособлені групи, можливостей для успішного навчання. Інклюзивна освіта включає підходи, які адаптують освітню програму та середовище до індивідуальних потреб учнів з різними навчальними можливостями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вчені Т. Тойванен, А. Лехтонен, К. Харві, Ф. МакДонах, М. Фіннеран, С. Валан та інші вивчають проблеми використання театралізації в освітньому процесі шкіл Європейського Союзу. Українські дослідники О. С. Михайлицька, І. Г. Барановська, О. П. Демченко, Н. В. Стихун, О. А. Комаровська, Л. В. Макаренко, Н. Є. Миропольська та інші досліджують

особливості використання театрального мистецтва в початкових класах українських шкіл.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Хоча вказано на користь театрального мистецтва для розвитку у всіх учнів комунікативних навичок та творчості, проте залишається відкритим питання, як саме адаптувати ці вправи для учнів з різними типами навчальних потреб. Наприклад, як враховувати фізичні обмеження чи особливості сприйняття інформації. У статті зазначається користь театрального мистецтва у плані підвищення самооцінки та впевненості у собі, та може виникати необхідність додаткового дослідження щодо того, наскільки ефективно ці підходи дійсно впливають на учнів у інклюзивному класі та які саме стратегії найбільш ефективні. Для ефективного реалізації театрального мистецтва в інклюзивному класі, може бути необхідно розробити спеціальні програми та матеріали, які враховують потреби різних категорій учнів. Це може включати адаптацію сценаріїв, створення спеціальних вправ чи ігор для підтримки різних типів навчання. Дослідження ефектів театрального мистецтва на соціальну адаптацію учнів у інклюзивному середовищі також може бути однією з невирішених проблем. Це важливо для визначення повного спектру користі, які може принести театральна діяльність для учнів з різними потребами.

Мета статті полягає у визначенні впливу театралізованої діяльності на розвиток соціальних навичок учнів початкової школи на підставі аналізу педагогічних джерел, що досліджують використання театрального мистецтва у європейських та вітчизняних освітніх установах.

Виклад основного матеріалу. Дослідження розвитку естетичного смаку охоплюють широкий спектр галузей знань, включаючи філософію, культурологію, соціологію, історію, психологію та педагогіку. Естетичний смак розглядається як показник естетичної культури та духовності особистості, а також як поєднання чуттєвого й раціонального. В педагогічних дослідженнях розглядаються умови, шляхи та засоби формування і розвитку естетичного смаку, а також різні наукові підходи до цього процесу, які вивчають роль естетичного виховання у формуванні смаку, розвиток художніх смаків через мистецтво, відображення дійсності в смаку та процес формування смаку у літературно-творчій діяльності.

Театралізація має велике значення в освітньому процесі початкової школи з кількох причин. По-перше, вона сприяє активному залученню учнів до навчального процесу через застосування різноманітних театральних методів і прийомів. Це дозволяє дітям відчувати себе акторами, режисерами та творцями власного навчання, що стимулює їхню творчість та самовираження [1, с. 111–122].

По-друге, театральна діяльність сприяє розвитку комунікативних навичок учнів. Під час роботи над постановкою, діти вчаться спілкуватися, співпрацювати, виражати свої думки та емоції, слухати інших та шукати спільні рішення. Це важливо для формування соціальних навичок, які є необхідними компонентами *soft skills* у сучасному світі.

Досвід використання театального мистецтва в освітніх закладах Європи та України підтверджує його позитивний вплив на розвиток учнів. Це стимулює творчість, розвиває уяву та сприяє формуванню важливих життєвих навичок. Такий підхід до навчання також допомагає залучати дітей з різними обмеженнями, оскільки театр може бути дружнім та доступним середовищем для їхнього розвитку та самовираження. Зміни у міжособистісних відносинах у нашому сучасному суспільстві змушують освітян шукати способи покращення взаємодії у шкільному середовищі. Театралізація визначається як один з ефективних методів розвитку соціальних навичок молодших школярів через її спроможність сприяти спілкуванню, обміну досвідом та співпраці, але вимагає від педагога значних зусиль у володінні різноманітними творчими процесами театального мистецтва.

Згідно з новими програмами для початкової школи, реалізуються нові змістові лінії та форми організації освітнього процесу на засадах інтеграції освітніх галузей. Наприклад, типова освітня програма під керівництвом Р. Б. Шияна містить змістову лінію «Театралізуємо», яка спрямована на розвиток комунікативних умінь учнів, вміння моделювати ситуації спілкування та досліджувати несловесні засоби спілкування. Це дозволяє учням розвивати емпатію та вміння співпереживати, що є важливим для їхньої соціалізації.

У Модельній навчальній програмі Нової української школи також передбачено спеціальний тиждень, присвячений театальному мистецтву. Це дає учням можливість поглиблено вивчити тему театру та активно долучитися до його впровадження у навчальний процес. Вивчення театру учнями включає не лише теоретичний аспект, але й практичну роботу, таку як створення костюмів, декорування сцени, написання сценаріїв, виготовлення атрибутів (запрошень, квитків, анонсів) та важливий елемент – перевтілення в актора. Рекомендується використовувати як традиційні, так і сучасні сценарії, які відповідають інтересам та потребам учнів. Під час вибору творів для театралізації слід враховувати їх змістовність, наявність повчальних моментів, обмежений обсяг реплік, наявність конфліктів та загострених ситуацій, що зацікавлять учнів та легко сприйматимуться ними. Театр являє собою соціальне явище, що відтворює дійсність і оцінює її, тому він допомагає учням осмислювати та аналізувати соціальне середовище, що відображено у театральній діяльності.

Розвинута творча активність може знайти відбиття в інших сферах життя особистості, сприяючи взаємодії з реальними життєвими ситуаціями та проблемами.

Останнім часом було опубліковано чимало наукових робіт, що досліджують виховання школярів за допомогою театального мистецтва (В. Неволов), мистецтва слова (Н. Миропольська) та розвиток творчої активності та творчих здібностей молодших школярів через театральну самодіяльність (Г. Костюшко, М. Татаренко). Хоча окремі важливі аспекти цієї проблеми були досліджені, місце творчої роботи в театральній діяльності та їхню роль у взаємодії між вчителем та учнями ще не повністю розкрито в сучасних наукових працях. Це послужило підставою для обрання теми магістерської роботи "Театральне мистецтво у педагогічній взаємодії вчителя та учнів". Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні дидактичних умов педагогічної взаємодії між вчителем та учнями, а також у пропозиції методики організації цієї взаємодії під час театральної діяльності в початковій школі. Дослідження ставить перед собою такі завдання: аналізувати наукові праці з даної проблеми, уточнювати ключові поняття та розкривати особливості організації театального мистецтва в початковій школі; вивчати стан організації педагогічної взаємодії під час театральної діяльності; обґрунтовувати дидактичні умови педагогічної взаємодії та запропонувати методику організації цієї взаємодії засобами театального мистецтва в початковій школі. Об'єктом дослідження є театральне мистецтво у педагогічній взаємодії учасників освітнього процесу.

Педагогічну діяльність часто описують як мистецький процес. Наприклад, К.Д. Ушинський у своїй роботі вказував на те, що педагогіка, у строгому розумінні, не є наукою, оскільки наука вивчає лише існуюче або минуле, тоді як педагогіка прагне створювати нове. Він розглядав педагогіку як мистецтво, оскільки вона прагне творити те, чого ще немає. Виходячи з цього, педагог переконував, що педагогіка, яка ставить за мету задоволення найвищих духовних потреб людини, є першим, найскладнішим, найвищим і найнеобхіднішим видом мистецтва.

Однією з визначальних ознак мистецтва є матеріал, за допомогою якого митець творить свої творіння. У театральному мистецтві цей матеріал відомий як дія – основний засіб створення художнього образу. Театральне мистецтво об'єднує в собі різноманітні художні засоби та сприяє розвитку культури мовлення, образного мислення, а також впливає на внутрішній світ людини, зокрема дитини [3, с. 261–267].

Історія педагогіки має безліч прикладів використання елементів театального мистецтва для формування художньо-естетичного розвитку

учнів. Елементи театрального мистецтва вважаються дієвими засобами естетичного виховання, що підтверджує погляд педагога Л. Масола на їхню доцільність. Його думка полягає в тому, що естетичне виховання сприяє розвитку здатності до переживання та розуміння всього людського.

Завдяки театральному мистецтву ми розкриваємо красу людської душі і, таким чином, сприяємо розвитку якостей, необхідних для соціальних відносин. У своїй педагогічній роботі Л. Масол використовував художньо-дидактичний метод, який полягав у поданні навчального матеріалу у формі мистецтва, що сприяло більш легкому, приємному і ефективному засвоєнню його учнями.

Художньо-дидактичний метод використовує різні види мистецтва, зокрема театральне, у процесі навчання. Особливе значення серед них має театр, оскільки він є синтезом всіх мистецьких форм. Культурна цінність театру полягає у здатності надавати соціальний зміст нашим внутрішнім переживанням, що є надзвичайно важливим для самовираження дітей. Такий метод, як стверджував Л. Масол, має значний виховний потенціал, оскільки впливає на уяву, емоції та думки особистості, передаючи закономірності буття в емоційно-наочній формі. М. Розенштейн також підтримувала використання елементів театрального мистецтва у педагогічній практиці, наголошуючи на значенні пластики рухів і культури мови для розвитку учнів [7].

Вчений В. О. Сухомлинський, займаючись питаннями художньо-естетичного виховання особистості учнів, віддавав велике значення елементам театрального мистецтва. Його зацікавлення творчістю К. С. Станіславського, особливо його погляди на цю проблему, стали важливими в аспекті його педагогічної практики. У Павлівській середній школі, де він працював директором, використовувалися різні форми театральної діяльності, які допомагали розкрити творчі здібності учнів та їх потенційні можливості. Зокрема, у школі проводилося художнє читання, інсценізація літературних творів під керівництвом вчителів, діяв драматичний гурток і театр казки. Спеціальна Кімната Казки у школі містила декорації, макети та ілюстрації епізодів з українських та інших народних казок. Це дозволяло створювати відповідну творчу атмосферу, в якій учні могли розкривати свої творчі здібності та виражати себе через мистецтво. Такий підхід сприяв розвитку художньої самовиразності та творчого мислення серед учнів [2, с. 21].

Театральне мистецтво виконує не лише функцію гуманного способу пізнання соціальних реалій, а й стає інструментом, що сприяє встановленню зв'язку з реальністю через створення особливого «світу гри». Це підкреслюється у теорії С. Рубінштейна, який відзначає, що театральна гра поглиблює досвід для уяви, допомагаючи краще зрозуміти й відчути дійсність. Таким чином, театральне

мистецтво в контексті художньо-естетичного виховання стає не лише засобом навчання, а й значущим елементом уроку.

Через участь у театральних проектах учні можуть глибше осягнути тематику та розглядати складні соціальні питання, активно беручи участь у практичних аспектах. Однак, у сучасній шкільній практиці відсутні цілком уроки театру, де учні могли би вивчити основи театрального мистецтва та вдосконалити свої навички через власну творчу діяльність.

Поступове зменшення використання театрального мистецтва в навчальному процесі призводить до втрати цінного педагогічного потенціалу. Недостаток шкільних театральних колективів і обмежена увага лише на організаційно-постановчій роботі зводять на мінімум можливості учнів глибоко зануритися в театральну творчість та відчути її чарівність.

У роботі вчителя, як і в актора, важливе значення має особистість. Вчитель не лише передає свої знання, але й впливає на учнів через своє ставлення. Для організації театральної діяльності вчителю варто використовувати всі аспекти артистичного вираження для стимулювання пізнавальних процесів учнів.

У інклюзивних класах дотримуються загальних навчальних планів, програм, використовуються типові підручники та посібники, рекомендовані Міністерством освіти і науки для усіх шкіл, включаючи спеціальні. Важливою є підтримка рекомендацій інклюзивного ресурсного центру (ІРЦ) та бажання батьків, аби кожне дитя мало можливість навчатися у відповідному закладі освіти. У випадку потреби, залежно від індивідуальних особливостей дитини і її стану здоров'я, можуть вводитися додаткові заходи, наприклад, асистент вчителя в інклюзивних класах.

Основною передумовою успішності навчання дитини з особливими освітніми потребами є індивідуалізація навчально-виховного процесу. Це означає розроблення комплексної програми розвитку, що враховує потреби конкретної дитини, надання додаткових послуг та підтримки, а також організацію спостереження за її динамікою розвитку. При аналізі використання елементів театрального мистецтва у педагогіці з історико-педагогічної перспективи, виявлено, що колишній потенціал цього мистецтва в освіті був значно вищим, ніж сучасний. Це викликано недостатньою підготовкою вчителів у теорії театральної педагогіки, що обмежує їхню здатність використовувати театральну творчість повноцінно у навчальному процесі. Тому важливо, щоб педагоги усвідомили цю важливість та використовували театральні елементи на практиці. Проблема використання театрального мистецтва у сучасній педагогічній практиці залишається актуальною і потребує подальшого дослідження.

Особливу увагу слід приділити емоційно-почуттєвій сфері вчителя, оскільки це впливає на його успішність у професійній діяльності. Поговоримо про спільне та відмінне у педагогічному та акторському мистецтві: педагогічна й акторська дія.

Особливу значимість на західноукраїнських землях отримали шкільні театри. Згідно з відомим українським істориком і педагогом М. Драгомановим, це були перші театри у православному середовищі. На жаль, не всі православні діячі підтримували ідею використання шкільних театрів як засобу виховання та залучення молоді до православної віри. Однак, незважаючи на критику окремих діячів, український шкільний театр продовжував свій розвиток.

Іван Франко висвітлював важливу роль братських православних шкіл у поширенні української драми. Він зазначав про так звані рекреації (перебри), під час яких учні, розважаючись, влаштували вистави драм або діалоги, декламували віршовані промови. Для забезпечення глядачам відпочинку між діями спектаклів також звичайно проводилися інтермедії та інтерлюдії. Ці короткі виступи стали основою звичаю, за яким бідні школярі на великі свята, такі як Різдво та Великдень, відвідували хати, де співали, декламували вірші або відтворювали невеликі драматичні сцени (наприклад, розмови пастухів при народженні Христа, зустріч трьох королів з Іродом, сцени з життя Христа і т.д.). Після виступів молодих акторів їх частували та дарували подарунки. Таким чином, шкільний театр активно співпрацював із народним театром. У науковій літературі описано різноманітні підходи до естетичного виховання, зокрема: шляхи вирішення проблеми формування художньої культури та творчих здібностей учнів описані у працях О. Безпалько, А. Капської, Н. Мирольської, О. Кульчицької та К. Щербакова. Особливу увагу приділено питанням підготовки вчителів до організації естетичного виховання, включаючи театральне мистецтво, у працях О. Отич, Є. Белоус, Л. Зімакової, Л. Лимаренко, І. Совги, С. Соломахи, та Л. Чуриліної.

Різні аспекти організації дозвілля школярів висвітлено у творах О. Кондратюка, С. Соломахи та Г. Ясякевича. Формування культури спілкування учнівської молоді досліджено в роботах Г. Мурної. Специфіку здійснення естетичного виховання учнів молодших класів, включаючи їх залучення до театральної діяльності, описано в публікаціях таких авторів, як Н. Вітковська, Н. Горобець, В. Давидов, Д. Джола, Г. Костюшко, Г. Сирітка, М. Татаренко, А. Хрипкова, В. Шацька та А. Щербо [8, с. 212–226].

Аналіз різних підходів до театрального мистецтва та унікальних аспектів роботи вчителя на протязі історії дозволив зрозуміти, наскільки важливим є вибір правильних методів та стратегій взаємодії вчителя з учнями початкової школи для

ефективної організації театральних заходів. Один зі способів вирішення проблеми збільшення інтересу до навчання у молодших школярів і підтримки їхньої мотивації – це використання методів, де ключовим є поняття «взаємодія» і особливо важливим є рівень співпраці.

Заняття театральним мистецтвом з молодшими школярами мають свою специфіку, що відображається у понятті театрального мистецтва в контексті цієї діяльності. По-перше, ці заняття є аматорськими, що означає, що діти мають обмежену фахову підготовку та знання у сфері театрального мистецтва. Ці діяльності відбуваються поза основним навчальним процесом і не передбачають спеціалізованого професійного розвитку, як це може бути у театральних гуртках чи колективах для додаткової освіти. По-друге, заняття театральним мистецтвом з молодшими школярами обмежені в різноманітності видів діяльності. Це через специфіку форм таких занять та обмежені можливості дітей цього віку. Зазвичай ці заняття відбуваються в межах гурткової роботи у школах або позашкільних закладах, а також можуть бути епізодичними, коли діти залучаються до участі в театралізованих заходах. Діти зазвичай засвоюють основи акторської майстерності, пластики та сценічної мови, а також можуть брати участь у культурно-просвітницьких заходах, таких як відвідування театру та обговорення п'єс [6, с. 483–491].

Висновки. Отже, в нашому дослідженні під театральним мистецтвом розуміється певний комплекс діяльностей, які можуть бути використані у навчальному процесі з молодшими школярами, з урахуванням їхніх вікових особливостей. Роль театрального мистецтва в навчанні молодших школярів у інклюзивному класі може бути надзвичайно значущою і корисною. Театральна діяльність сприяє соціальній інтеграції дітей з різними потребами та здібностями. Вона надає можливість для спільної творчої роботи, спілкування та взаємодії, що сприяє формуванню позитивних взаємин між учнями.

Участь у театральних виставах та іграх допомагає розвивати мовленнєві та невербальні комунікативні навички. Це особливо важливо для дітей з особливими освітніми потребами, які можуть відчувати складнощі у спілкуванні. Театральна діяльність допомагає виражати емоції та почуття через творчість. Це сприяє розвитку емоційної інтелекції та допомагає дітям краще розуміти себе та інших. Важливо створювати творчу гру, заохочуючи креативність у використанні форм театру. Учитель повинен сприяти взаєморозумінню та толерантному ставленню між учнями, підтримувати їх та заохочувати до спільної роботи. Співпраця у формі ігор та театральних вправ є ефективним методом формування соціальних навичок, що повністю реалізується через театралізовану діяльність.

Таким чином, театральна діяльність в інклюзивному класі може стати ефективним інструментом для розвитку різних аспектів особистості дітей та сприяти їхній успішній соціальній та навчальній інтеграції.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Борисова Т. В. Формування емоційної культури молодших школярів засобами театральної діяльності на уроках мистецтва. *Педагогічна освіта: теорія і практика* : збірник наукових праць / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України [гол. ред. Бахмат Н. В.]. Вип. 29 (2-2020). Київ : Міленіум, 2020. С. 111–122.
2. Бухало О. Л. Формування емоційної культури молодших школярів у процесі психолого-педагогічної взаємодії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07. Харків : ХНПУ і м. Г. С. Сковороди, 2011. 21 с.
3. Демченко О. Підготовка майбутніх педагогів до використання театральної діяльності в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами: *Європейський контекст. Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами* : збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Вінниця, 10–11 грудня 2020 р.). Випуск 3. Вінниця, 2020. С. 261–267.
4. Дорошенко Т. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до формування емоційної культури молодших школярів засобами театрального мистецтва. Збірник наукових праць. Серія : *Педагогічні науки*. Херсон : ХДУ, 2008. Вип. 49. С. 229–233.
5. Кравцова І., Кравцова А. Формування емоційної культури у дітей з особливими освітніми потребами. II Всеукраїнська міждисциплінарна науково-практична конференція «*Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат*». ТНПУ ім. В. Гнатюка. 2022. С. 107–109.
6. Ляшенко О. Д. Інклюзивна мистецька освіта: інноваційна проблема XXI ст. *Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики XXI ст.* : зб. матеріалів Міжнарод. наук.-практич. конф. 16–17 жовт. 2014 р. Київ, 2014. С. 483–491.
7. Михайлицька О. С. Театралізація як дієвий творчий засіб соціалізації особистості в особистісно орієнтованому освітньому середовищі. *Педагогіка партнерства як основа розвитку суб'єктів освітньої діяльності в умовах нової української школи* : електронний збірник науково-методичних матеріалів конференції (Житомир, 15 травня 2019 р.). Житомир, 2019. URL: <https://conf.zippo.net.ua/?p=323> (дата звернення: 16.03.2024).
8. Стихун Н. В. Тенденції розвитку професійної майстерності вчителя засобами театрального мистецтва у практиці роботи сучасних вітчизняних шкіл. *Освітологічний дискурс*. 2017. № 1–2. С. 212–226.